

Pengeinstitutter

Markedsudvikling 2021

Indholdsfortegnelse

1. Sammenfatning	3
2. Indtjening.....	4
Figur 1: Pengeinstitutternes overskud er nu højere end i årene før COVID-19-krisen.....	4
Figur 2: Stigning i basisindtjeningen.....	5
Figur 3: Pengeinstitutternes udlånsrenter	6
Figur 4: Positiv vækst for pengeinstitutternes gebyrindtægter	7
3. Udvikling i kreditgivning	7
Figur 5: Pengeinstitutternes udlån oversteg pre-COVID-19-kriseniveau.....	8
Figur 6: Pengeinstitutternes udlån fordelt på udvalgte brancher	9
Figur 7: Negative nettonedskrivninger på tværs af pengeinstitutter efter krisen	10
Figur 8: NPL-andelen faldt på tværs af brancher	11
Figur 9: Lån til erhverv oplevede en stabil udvikling i kreditkvalitet	12
Figur 10: Pengeinstitutternes andele af erhvervsudlån i stadie 3 i 2021	14
Figur 11: Udlånsboniteten blev forbedret	14
4. Indlånsoverskud, likviditet og funding	18
Figur 12: Indlånsoverskuddet faldt i kølvandet på COVID-19-krisen.....	18
Figur 13: Indlånet voksede fortsat i gruppe 2-4 institutterne.....	19
Figur 14: Net stable funding ratio (NSFR) for institutterne i gruppe 1-3, ultimo 2021.....	
5. Bilag	24
Bilag 1: Pengeinstitutternes årsregnskaber 2017–2021	24
Bilag 2: Pengeinstitutternes nøgletal 2017–2021.....	26
Bilag 3: Gruppeopdeling, 2021	27

1. **Sammenfatning**

Danske pengeinstitutter fordoblede deres overskud før skat i 2021 i forhold til 2020. Det samlede overskud før skat var dermed på 34 mia. kr. Stigningen var først og fremmest drevet af lavere nedskrivninger end året før, men højere basisindtjening og øgede kursreguleringer bidrog også.

Lavrentemiljøet har i mange år presset indtjeningen i pengeinstitutterne. Flere pengeinstitutter har derfor indført negative indlånsrenter til privatkunder i et større omfang og ved lavere grænseværdier i løbet af 2021. Nettorenteindtægterne faldt på trods af disse tiltag med 0,5 mia. kr. til 31,5 mia. kr., men faldet ville havde været større, hvis institutterne ikke havde indført negative indlånsrenter i større omfang.

Pengeinstitutternes samlede udlån voksede med ca. 50 mia. kr. svarende til 3,7 pct., og alle størrelsesgrupper af pengeinstitutter oplevede en positiv udlånsvækst. Stigningen skal ses i lyset af en større kreditefterspørgsel efter tilbagebetaling af statslige hjælpepakker, og af at den økonomiske usikkerhed i 2021 ikke længere var så stor som under første fase af COVID-19-krisen.

Pengeinstitutternes udlån til energibranchen voksede mest, relativt til udviklingen i institutternes udlånsvolumen til andre brancher. Nye udlån til transport-, hotel- og restaurationsbranchen fortsatte med at ligge på et lavt niveau.

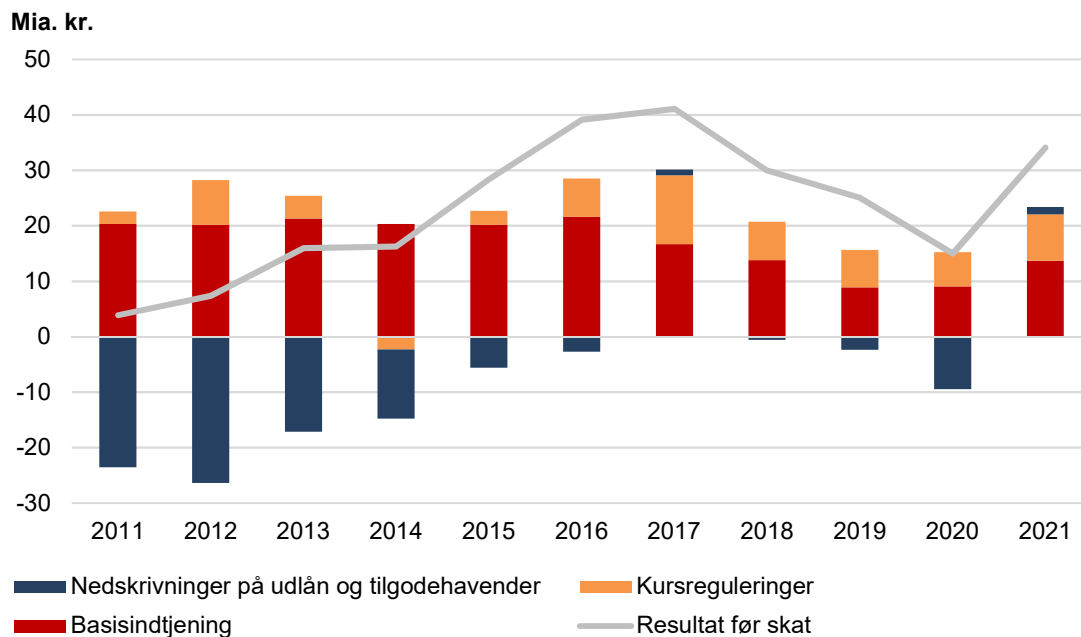
Der var meget lave nedskrivninger på udlån på tværs af institutterne. Andelen af nødlidende lån (non-performing loans, NPL) faldt også – og senest især på landbrug.

Institutternes indlånsoverskud eksklusive repo'er faldt fra det rekordhøje niveau på 657 mia. kr. ultimo 2020 til 620 mia. kr. ultimo 2021. Faldet skyldes dels et fald i de største institutters indlån, dels at det samlede udlån i sektoren voksede mere end det samlede indlån i samme periode.

2. Indtjening

Pengeinstitutternes overskud før skat steg fra 15 mia. kr. i 2020 til 34 mia. kr. i 2021, svarende til 127 pct., jf. figur 1. Stigningen skyldtes især lavere nedskrivninger og stigning i basisindtjeningen. Kursreguleringerne bidrog også positivt, da de i samme periode steg fra 6,1 mia. kr. til 8,2 mia. kr.

Figur 1: Pengeinstitutternes overskud er nu højere end i årene før COVID-19-krisen

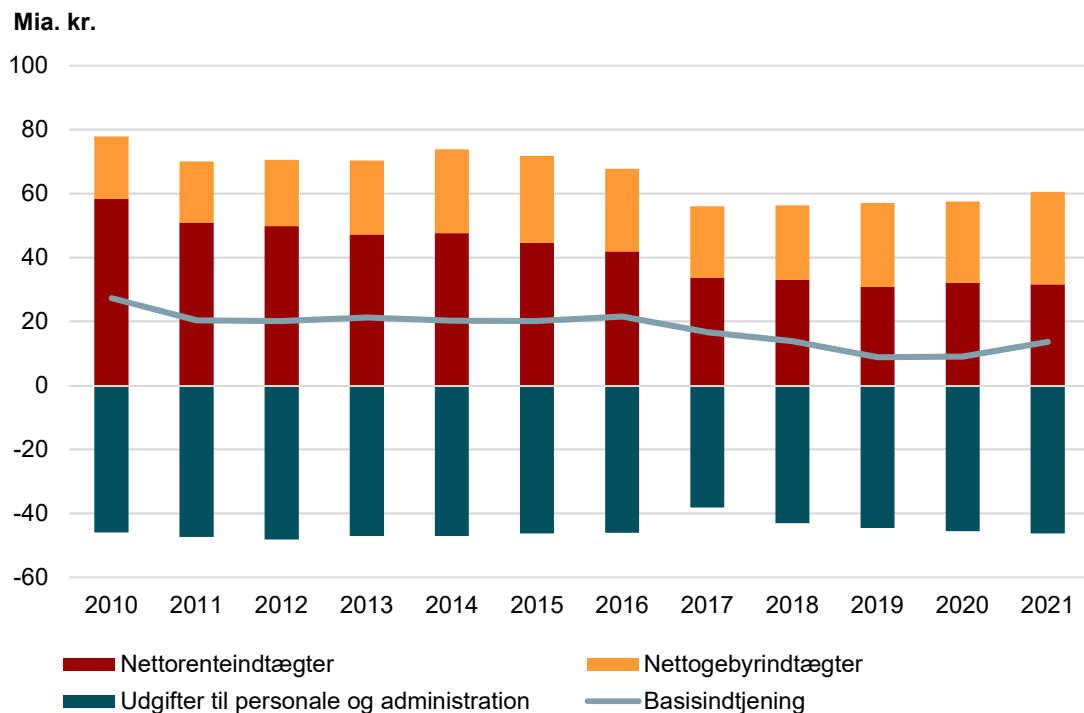
Note: Basisindtjening består af nettorente- og gebyrindtægter, udgifter til personale og administration og andre driftsindtægter og -udgifter. Dette er et udtryk for kreditinstitutternes kerneforretning. Bemærk overgangen til IFRS9 i primo 2018, der kan have betydet højere nedskrivninger.
Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Pengeinstitutternes basisindtjening steg med 4,6 mia. kr., hvilket er en stigning på 51 pct. Stigningen kommer efter, at basisindtjeningen har været faldende siden 2016, jf. figur 2.

Udgifter til personale og administration udgør den største udgiftspost for pengeinstitutterne. De steg med 600 mio. kr., svarende til 1,5 pct. Udviklingen skal ses i lyset af, at den overenskomstmæssige lønstigning i 2021 lå på 1,2 pct.¹

¹ <https://www.finansforbundet.dk/dk/dine-rettigheder/ok-2020/>

Figur 2: Stigning i basisindtjeningen

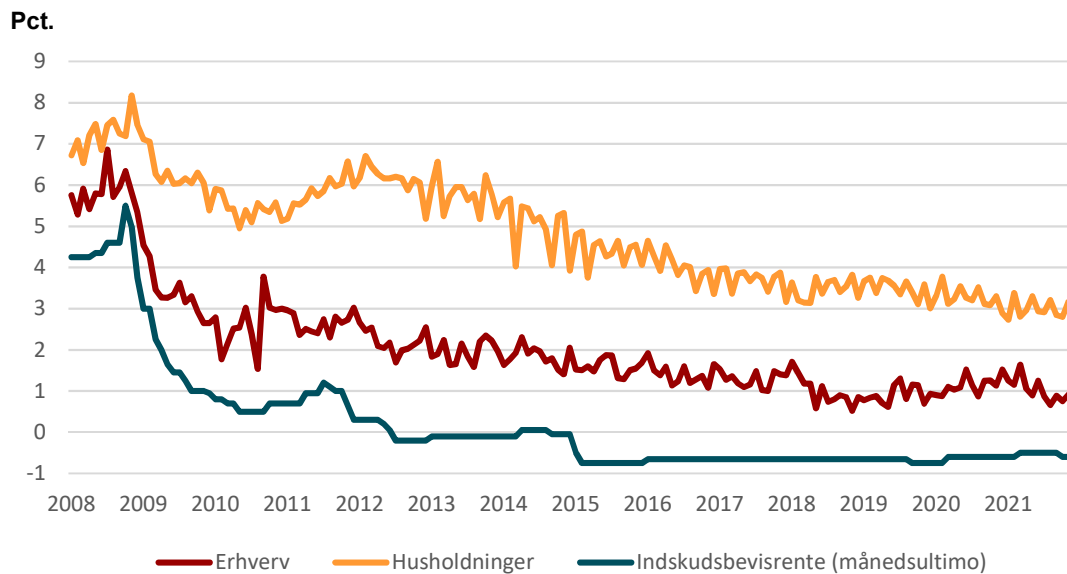

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Pengeinstitutternes indtjening har i mange år været presset af lavrentemiljøet. Nettoindtægterne faldt fra 2020 til 2021 med 0,5 mia. kr. til 31,5 mia. kr. Renteindtægterne faldt med 3,3 mia. kr., svarende til 7,4 pct., mens renteudgifterne faldt med 2,8 mia. kr., svarende til 22 pct. En større udbredelse af negative indlånsrenter for både husholdninger og virksomheder bidrog isoleret set til at forbedre nettoindtægterne, selvom det ikke kunne stoppe faldet. Pengeinstitutterne nedsatte generelt de beløbsgrænser for indeståender, der bliver forrentet negativt.

Pengeinstitutternes udlånsrenter og det generelle renteniveau har siden 2012 stort set kun været faldende, jf. figur 3. Dette har, kombineret med en negativ indskudsbevisrente i Nationalbanken på mellem -0,75 og -0,5 pct. siden 2015, sat pengeinstitutternes udlånsrentemarginal under pres. Udviklingen i udlånsmarginale kan delvist forklares af øget konkurrence om kunderne på et marked præget af vigende efterspørgsel efter lån. I den forbindelse er det værd at bemærke, at udlånet igen steg i 2021.

Figur 3: Pengeinstitutternes udlånsrenter

Note: Til brug for udlånsrenten er der brugt pengeinstitutternes effektive rentesats (pct.) på udlån i alt – nye forretninger ekskl. kassekreditter (revolverende lån) og overtræk for husholdninger og ikkefinansielle selskaber.
Kilde: Nationalbanken.

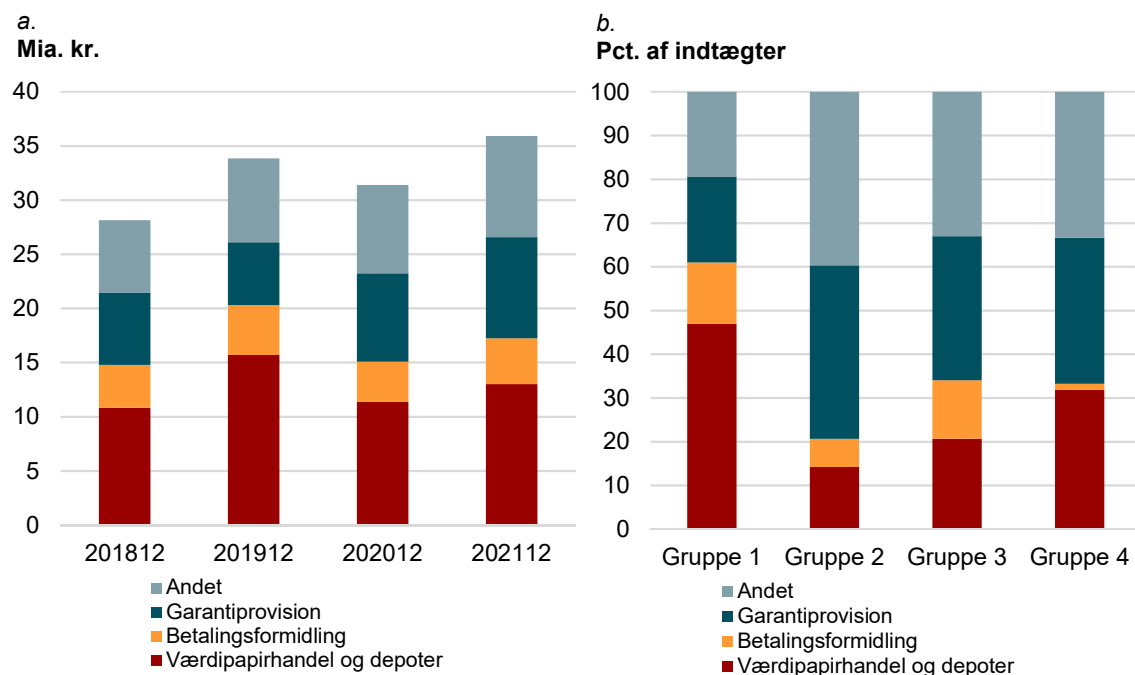
Nettogebyrindtægter steg med 3,5 mia. kr., svarende til 13,8 pct., jf. figur 2. Stigningen var primært drevet af højere gebyrindtægter på værdipapirhandel og depoter.

Udviklingen i gebyrindtægter på værdipapirhandel og depoter skyldes en højere investeringslyst hos husholdningerne end i tidligere år. Den positive udvikling på de finansielle markeder og pengeinstitutternes øgede brug af negative indlånsrenter har fået flere private kunder til at investere i værdipapirer. Gebyrindtægterne fra værdipapirhandel og depoter steg fra 11,4 mia. kr. i 2020 til 13,0 mia. kr. i 2021, jf. figur 4a, svarende til en stigning på 14 pct. Fordelingen af gebyrer og provisionsindtægter viser også, at gebyrindtægterne fra betalingsformidling oplevede en stigning på 0,5 mia. kr.

Gebyrindtægter på værdipapirhandel og depoter udgjorde den største andel af de samlede gebyrindtægter for gruppe 1-pengeinstitutterne i 2021, jf. figur 4b. I tidligere år har gebyrindtægter på værdipapirhandel også udgjort den største andel af gebyrindtægterne for disse institutter, og andelen har været voksende de sidste tre år fra 43 pct. i 2019 til 47 pct. i 2021. Gebyrindtægterne på værdipapirhandel og depoter steg fra 9,6 mia. kr. i 2020 til 11,0 mia. kr., svarende til 15 pct.

For pengeinstitutterne i gruppe 2 beløb gebyrer og provisionsindtægterne fra garantiprovision sig til 3,8 mia. kr. af de samlede gebyrindtægter. De udgjorde dermed den største andel med 40 pct., hvilket var 16 pct. højere end i 2020, hvor gruppe 2-institutterne tjente 3,2 mia. kr. på gebyrer og provisionsindtægter fra garantiprovision.

Figur 4: Positiv vækst for pengeinstitutternes gebyrindtægter

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

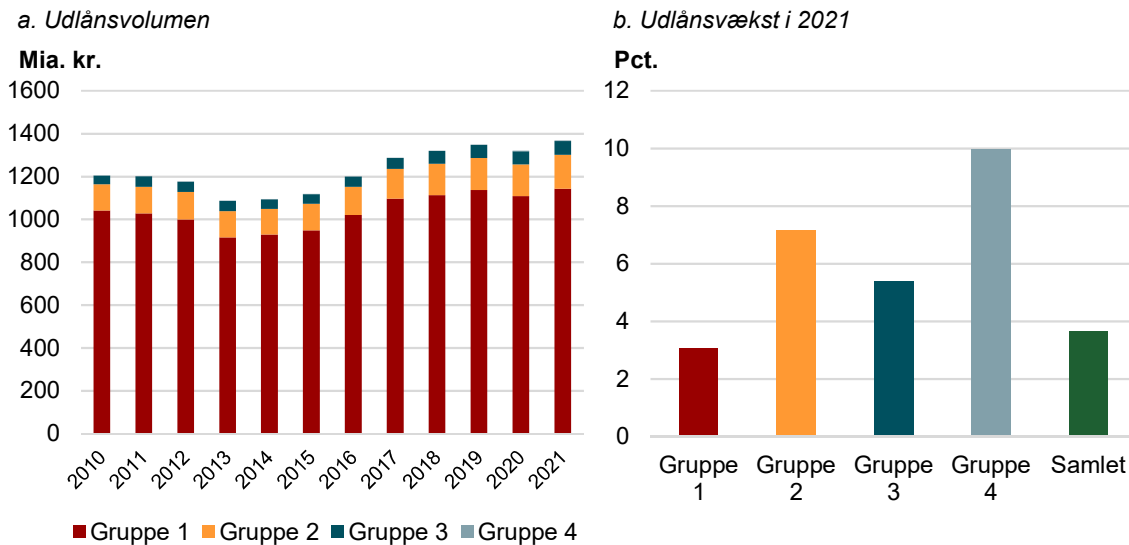
3. Udvikling i kreditgivning

De danske pengeinstitutters samlede udlån, eksklusive repo'er, steg med 3,7 pct. til 1.368 mia. kr. i 2021, hvilket er højere end i 2019 før COVID-19-krisen, jf. figur 5a. Væksten var bredt funderet på tværs af grupper, men gruppe 4-institutterne havde samlet set den højeste udlånsvækst på ca. 10 pct., mens gruppe 1-institutterne havde den laveste udlånsvækst på lige over 3 pct., jf. figur 5b.

Væksten kommer i kølvandet på 2020, som var et år med negativ udlånsvækst og en samlet udlånsvolumen, som var den laveste siden 2017.

Faldet i udlånet i 2020 skal bl.a. ses i relation til de statslige hjælpepakker, der har stillet kapital og likviditet til rådighed for virksomhederne i forbindelse med COVID-19-krisen. Tilbageslaget og usikkerheden om den økonomiske situation betød samtidig, at virksomhederne havde mindre investeringslyst for lånte penge. Når de udskudte skatter skal betales tilbage, kan det give en øget efterspørgsel efter kredit hos pengeinstitutterne, hvilket kan være en del af årsagen til den positive udlånsvækst i 2021.

Figur 5: Pengeinstitutternes udlån oversteg pre-COVID-19-kriseniveau

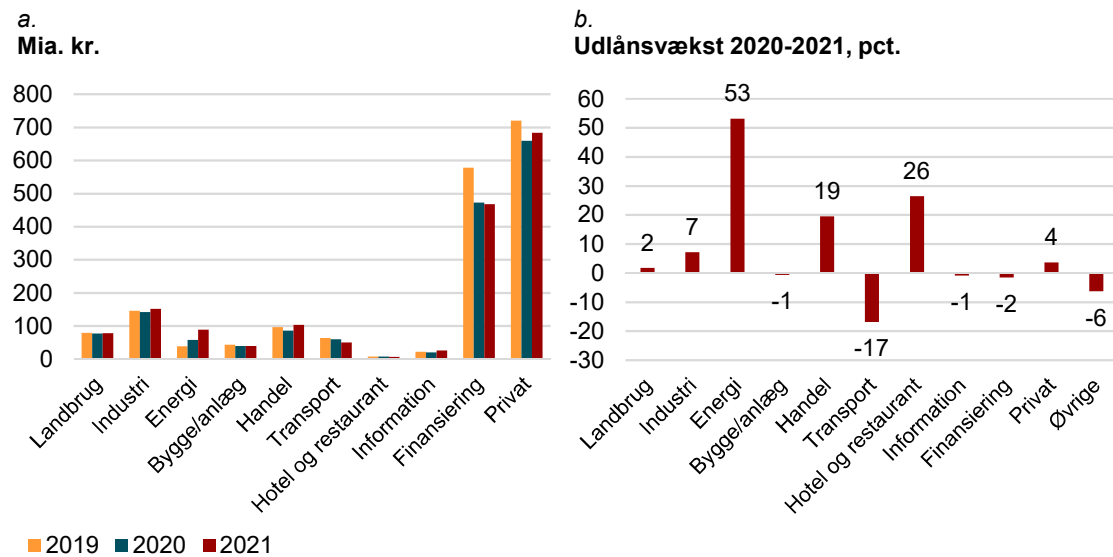

Note: Balanceført udlån ekskl. repo'er. I figuren til venstre er der korrigeret for filialiseringen af Nordea i 2017. I figuren til højre er der korrigeret for låste grupper og fusioner, så institutters gruppe i 2021 også bruges i de foregående år.
Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Fordelt på brancher har pengeinstitutternes udlån været forholdsvis konstant bortset fra enkelte brancher med store udsving. Udlån til erhvervslivet bredt set udgør fortsat den største andel af pengeinstitutternes udlån. Udlån til private husholdninger udgjorde en tredjedel af det samlede udlån og steg fra 659 mia. kr. i 2020 til 683 mia. kr., jf. figur 6a.

Hotel- og restaurationsbranchen udgjorde den mindste andel af pengeinstitutternes udlån med 6,7 mia. kr. i 2021, hvilket er et fald på 0,5 mia. kr. fra 7,2 mia. kr. i 2020. Udlån til energibranchen havde den største procentvise vækst med en stigning fra 58 mia. kr. i 2020 til 89 mia. kr., svarende til 53 pct., jf. figur 5. Transportbranchen oplevede det største fald, da pengeinstitutternes udlån her faldt fra 59,7 mia. kr. i 2020 til 49,7 mia. kr., svarende til 16,9 pct.

Figur 6: Pengeinstitutternes udlån fordelt på udvalgte brancher

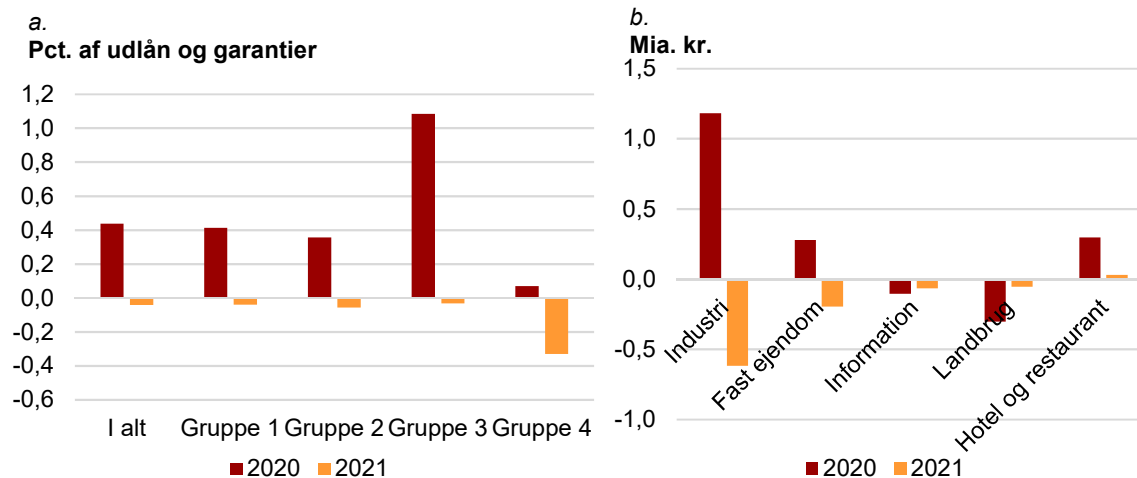
Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Pengeinstitutterne øgede nedskrivningerne på udlån i den tidlige fase af COVID-19-krisen i 2020, en stor del via ledelsesmæssige skøn, på baggrund af de markant forværrede konjunkturudsigter.

De samlede nedskrivninger faldt, og samtlige institutgrupper havde negative nettonedskrivninger², jf. figur 7a. I 2021 sås også meget lave nedskrivninger (de facto netto tilbageførsler) i flere brancher, jf. figur 7b, der viser de fem brancher med de største tilbageførsler i året. Generelt er de ledelsesmæssige skøn ikke blevet tilbageført, men branchen "Industri" havde de største tilbageførsler. Dermed har pengeinstitutterne tilbageført en del af de industrinedskrivninger, de driftsførte i 2020 i denne branche.

² Nedskrivninger i perioden kan netto blive negative (og derved indtægtsført i resultatopgørelsen), f.eks. hvor tilbageførte nedskrivninger overstiger nye nedskrivninger.

Figur 7: Negative nettonedskrivninger på tværs af pengeinstitutter efter krisen

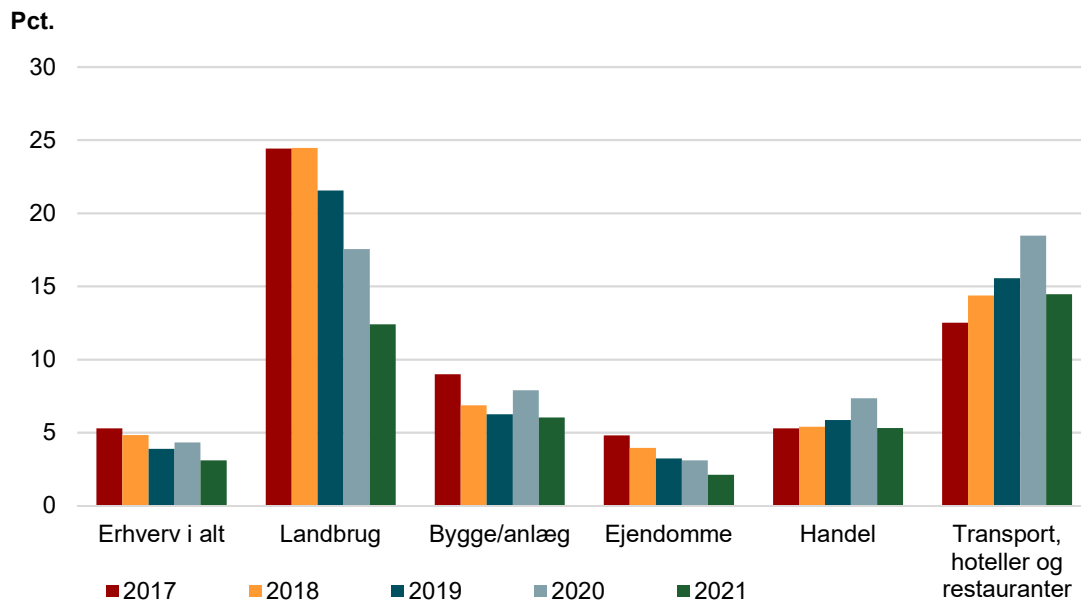
Note: Figuren til venstre viser de driftsførte nedskrivninger og hensættelser i forhold til udlån og garantier fordelt på institutgrupper. De driftsførte nedskrivninger er et nettotal. Figuren til højre viser de driftsførte nedskrivninger og hensættelser til de fem brancher, der havde de laveste nedskrivninger på udlån i 2021.

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Pengeinstitutternes andel af nødlidende lån (non-performing loans, NPL) til erhverv faldt efter at have været stigende under COVID-19-krisen. Det vidner om, at økonomien er kommet bedre igennem krisen end først forventet. NPL-andelen faldt for handel, transport, hoteller og restauranter, som var økonomisk pressede under COVID-19-krisen. For handel faldt NPL-andelen med 2 procentpoint i 2021, mens NPL-andelen for transport, hoteller og restauranter faldt med 4 procentpoint, jf. figur 8.

Andelen af nødlidende lån for landbrug har ligget på et højt niveau sammenlignet med andre brancher i mange år, men er faldet de senere år. NPL-andelen for landbrug blev fra 2020 til 2021 nedbragt fra 17,5 pct. til 12,4 pct. Det afspejler en bedre indtjening og konsolidering i landbruget gennem nogle år, og at landbruget ikke har været lige så hårdt ramt af COVID-19-krisen som mange andre brancher. Stigende energi- og råvarepriser som følge af krigen i Ukraine må dog forventes at påføre landbruget større omkostninger fremover. Det er derfor positivt, at landbrugets udgangspunkt er forbedret. De stigende priser modsvares dog i et vist omfang også af højere produktpriser for landbruget. I forhold til 2017 er NPL-andelen for landbruget halveret.

Figur 8: NPL-andelen faldt på tværs af brancher

Note: Inkluderer pengeinstitutter i gruppe 1-3. En eksponering defineres som non-performing (NPL), hvis eksponeringen har været i restance i mere end 90 dage, eller hvis det vurderes usandsynligt, at debitor fuldt ud opfylder sine betalingsforpligtelser uden realisering af sikkerheder.
Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

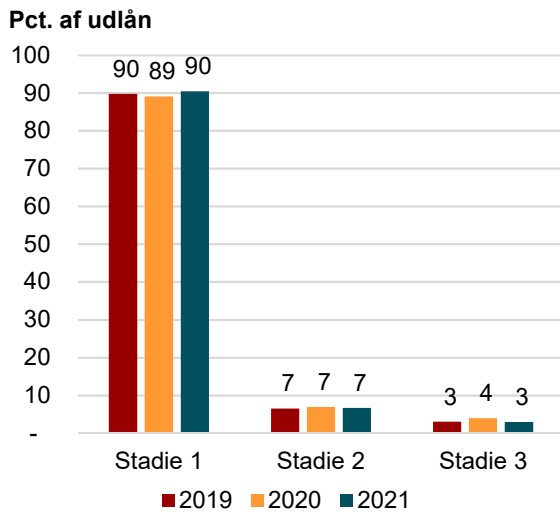
Der skete overordnet set ikke nogen nævneværdige ændringer i stadiefordelingen³ af pengeinstitutternes lån til erhverv, jf. figur 9. Figuren viser, at lån i stadie 1 udgjorde 90 pct. af de samlede lån i slutningen af året, hvilket er 1 procentpoint højere end i udgangen af 2020 og på niveau med udgangen af 2019. Lån i stadie 2, som er lån med betydelig stigning i kreditrisikoen, forblev på 7 pct. af udlån i slutningen af 2021. Det svarer til niveauerne før COVID-19-krisen. Udlån i stadie 3, som er kreditforringede lån, har ligget stabilt på et lavt niveau de seneste tre år. Udlån i stadie 3 udgjorde 3 pct. af de samlede udlån ved udgangen af 2021. Det er 1 procentpoint lavere end i slutningen af 2020 og på niveau med slutningen af 2019.

Dele af erhvervslivet har været hårdere ramt af COVID-19-krisen end andre. Det gælder f.eks. virksomheder i transport-, hotel- og restaurationsbranchen. Deres kreditkvalitet faldt markant i starten af krisen. I 2021 udgjorde lån i stadie 1 73 pct. Det er 4 procentpoint højere end i 2020, hvor 31 pct. af lånene til disse virksomheder blev vurderet til enten at have øget kreditrisiko eller at være stærkt kreditforringet (lån i stadie 2 og 3). I 2021 var denne andel reduceret til 27 pct., jf. figur 9b.

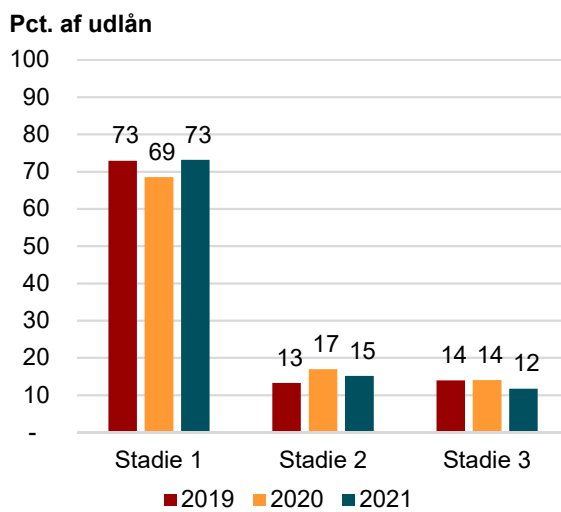
³ Se boks 1 for nærmere beskrivelse af stadieplaceringen af udlån.

Figur 9: Lån til erhverv oplevede en stabil udvikling i kreditkvalitet

a. Fordeling af udlån til erhverv

b. Udlån til transport, hotel og restaurant

Note: Opdelingen af udlån er ultimo året.

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Selvom en forholdsvis lille andel af de samlede erhvervslån lå i stadie 3, var spredningen ret stor, når man ser på de individuelle institutter, jf. figur 10a. Udlån til transport-, hotel- og restaurationsbranchen, der er i stadie 3, havde en endnu større spredning på tværs af pengeinstitutterne, jf. figur 10b. Omfanget af disse lån, i forhold til institutternes samlede erhvervsudlån, var dog yderst begrænset. F.eks. udgjorde disse lån kun over 5 pct. af det samlede erhvervsudlån i ét institut, mens de for de fleste institutter udgjorde under 1 pct. af erhvervsudlånet, jf. figur 10b.

Boks 1: Stadielplacering af udlån

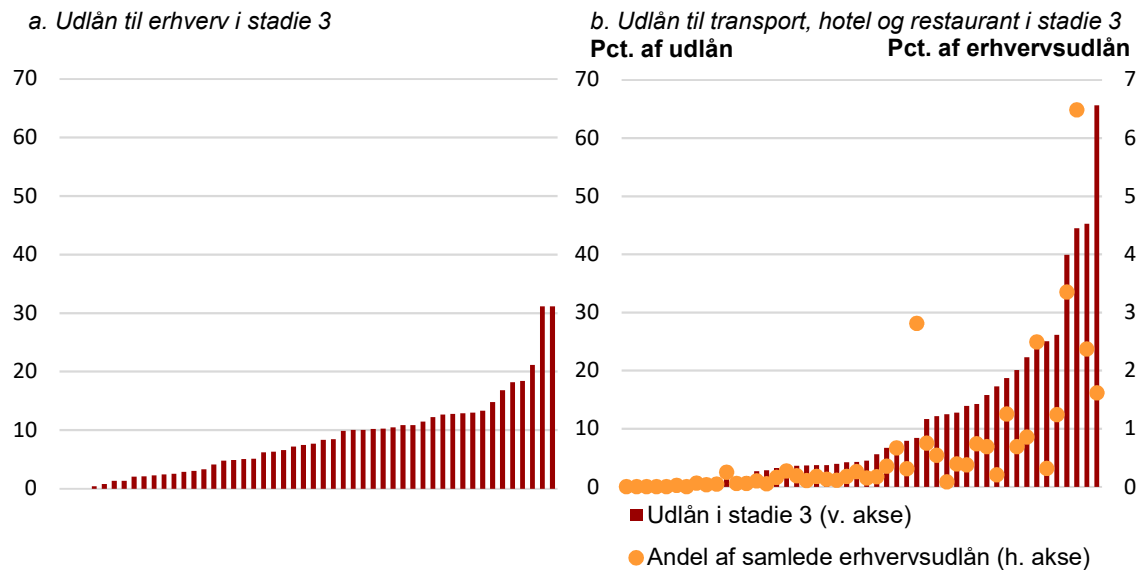
De gældende regler for pengeinstitutters nedskrivninger på udlån mv. baseret på den internationale regnskabsstandard IFRS 9 blev indført den 1. januar 2018. Reglerne fremgår af regnskabsbekendtgørelsen for pengeinstitutter m.fl., herunder bilag 10-11 og den tilhørende vejledning om vurdering af betydelig stigning i kreditrisiko og kreditforringelse.

Stadie 1: Omfatter udlån mv., hvor kreditrisikoen ikke er steget betydeligt siden første indregning, dvs. siden kunden fik udlånet.

Stadie 2: Indeholder udlån mv., hvor kreditrisikoen er steget betydeligt siden første indregning, men hvor udlånet ikke er kreditforringet. Stadie 2 består af "stadie 2 normal" og "stadie 2 svag". "Stadie 2 svag" indeholder bl.a. udlån med indikation for kreditforringelse i form af, at kunden har fået lempelige vilkår af instituttet eller andre långivere på grund af sine økonomiske vanskeligheder, eller at kunden har betydelige økonomiske vanskeligheder. For at udlånet kan være i "stadie 2 svag" og ikke skal flyttes til stadie 3, kræves det, at det er mere sandsynligt, at instituttet ikke får tab på udlånet, end at det får tab.

Stadie 3: Består af alle udlån mv. med indikation for kreditforringelse i form af, at kunden har begået væsentlige kontraktbrud, bl.a. ved manglende overholdelse af betalingspligt for afdrag og renter, eller at det er sandsynligt, at kunden vil gå konkurs eller blive underlagt anden økonomisk rekonstruktion. Disse udlån skal være i stadie 3, uanset om det er mest sandsynligt, at instituttet får tab på udlånet, eller at det ikke får tab. Desuden indeholder stadie 3 udlån med indikation for kreditforringelse i form af, at kunden har fået lempeligere vilkår af instituttet eller andre långivere på grund af sine økonomiske vanskeligheder, eller at kunden har betydelige økonomiske vanskeligheder, og hvor det er mere sandsynligt, at instituttet får tab på udlånet, end at det ikke får tab.

Figur 10: Pengeinstitutternes andele af erhvervsudlån i stadie 3 i 2021

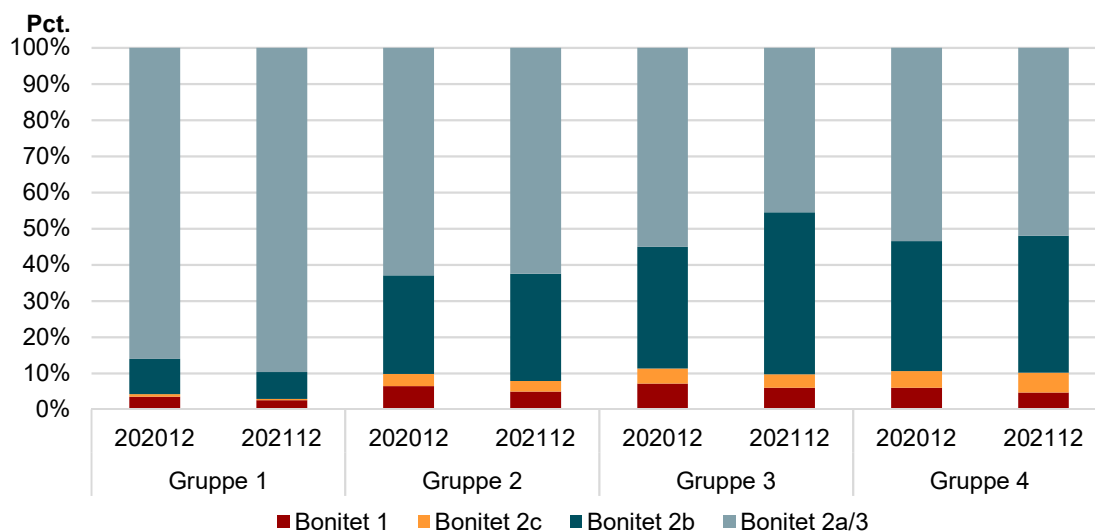

Note: Hver søjle repræsenterer et pengeinstituts andel af udlån til erhverv (til venstre) eller transport, hotel og restaurant (til højre), som er i stadie 3. Prikkerne i figuren til højre indikerer, hvor stor en andel udlån til transport, hotel og restaurant i stadie 3 udgør af instituttets samlede udlån til erhverv. Nichebanker er ikke medtaget i figurerne.

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

For alle grupper af institutter blev udlån med den dårligste bonitet (1 og 2c) reduceret fra 2020 til 2021, jf. figur 11.

Figur 11: Udlånsboniteten blev forbedret

Note: Bonitet er et udtryk for låntagers evne til at betale lånet tilbage. Bonitetskategorierne er som følger. 3: Kunder med utvivlsom god bonitet, 2a: Kunder med normal bonitet, 2b: Kunder med visse svaghedstegn, 2c: Kunder med væsentlige svaghedstegn, men uden objektiv indikation på kreditforringelse (OIK), 1: Kunder med objektiv indikation på kreditforringelse (OIK).

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

I forbindelse med ydelsen af et lån skal institutterne vurdere låntagers økonomiske situation for bedst muligt at kunne vurdere, om låntager kan betale renter, afdrag og eventuelle gebyrer. Denne kreditværdighedsvurdering er en vigtig del af forbrugerbeskyttelsen og reguleret ved lov. Finanstilsynet har indskærpet reglerne om kreditværdighedsvurdering, jf. boks 2.

Boks 2: Kreditværdighedsvurdering af kunder forud for ydelse af lån

Finanstilsynet fører via reglerne om god skik tilsyn med, at banker og andre udlånsvirksomheder overholder reglerne i kreditaftaleloven, herunder også kravet om forsvareligt at vurdere en kundes kreditværdighed forud for ydelsen af et lån.

En kreditværdighedsvurdering består i at vurdere, om forbrugeren vil være i stand til at betale de forudsatte afdrag på lånet. Dette skal vurderes, inden kreditaftalen bliver indgået. Vurderingen er uafhængig af, hvilken risikoappetit långiveren har.

Kravet om, at en långiver skal vurdere kundens kreditværdighed og kun yde et lån, hvis långiver forventer, at kunden kan tilbagebetale lånet i henhold til aftalen, er det væsentligste våben i kampen mod overgældsætning af forbrugere. Reglerne skal sikre, at en forbruger ikke kan stifte mere gæld, end vedkommende har mulighed for at tilbagebetale.

Finanstilsynet har fokus på, at pengeinstitutter og forbrugslånsvirksomheder har forretningsgange og interne procedurer til at sikre, at virksomheden foretager en korrekt kreditværdighedsvurdering.

En række sager rejst af Forbrugerombudsmanden kombineret med Finanstilsynets fokus på de finansielle virksomheders efterlevelse af kravet om kreditværdighedsvurderinger, blandt andet i forbindelse med ansøgning om tilladelse som forbrugslånsvirksomhed, har medført et behov for mere specifikke retningslinjer for, hvilke krav kreditværdighedsvurderingerne som minimum skal opfylde. Finanstilsynet udstedte derfor i samarbejde med Forbrugerombudsmanden i foråret 2021 en vejledning om kreditværdighedsvurderinger.

Vejledningen beskriver de lovmæssige krav til en kreditværdighedsvurdering og indeholder anvisninger på, hvordan en sådan kan udarbejdes. Vejledningen stiller ikke krav om, at alle kreditgivere skal bruge en bestemt metode til at udføre vurderingerne. Den udelukker heller ikke, at der ydes kredit til forbrugere med et lavt rådighedsbeløb, hvis kreditgiveren ud fra fyldestgørende oplysninger har vurderet, at den pågældende forbruger på baggrund af sin økonomiske situation vil være i stand til at betale ydelserne inklusive afdrag på den nye kredit.

Det understreges i vejledningen, at kreditgiver altid skal vurdere forbrugerens kreditværdighed uanset størrelsen på kreditten. Kreditværdighedsvurderingen skal tage udgangspunkt i den enkelte forbrugers økonomiske forhold. Kreditgiver skal indhente fyldestgørende oplysninger om forbrugerens indtægter, udgifter og gæld til brug for vurderingen. Det indebærer blandt andet, at kreditgiver ikke kan benytte statistiske oplysninger om forbrug til vurderingen, men skal have dokumenterede oplysninger om låntagerens faktiske faste udgifter.

Kreditværdighedsvurderingerne skal baseres på:

- oplysninger om forbrugerens personlige forhold
- oplysninger og dokumentation for forbrugerens indtægtsforhold
- oplysninger og dokumentation for forbrugerens gældsforhold
- oplysninger og dokumentation for forbrugerens udgifter.

De indhentede oplysninger bruges til at udregne forbrugerens rådighedsbeløb.

Vejledningen opstiller ikke en egentlig ramme for rådighedsbeløbet, men understreger, at kreditgiver skal vurdere, om rådighedsbeløbet er tilstrækkeligt til, at forbrugeren vil være i stand til at betale ydelserne på kreditten til tiden og stadig opretholde en beskeden levefod.

Finanstilsynet offentliggjorde i slutningen af 2021 en række påbud til banker, hvis procedurer for kreditværdighedsvurderinger ikke på tilstrækkelig måde sikrede, at de i alle tilfælde fyldestgørende vurderede den konkrete forbrugers kreditværdighed. Finanstilsynet vil også fremover have fokus på, at banker og andre virksomheder, der yder lån til forbrugere, foretager en forsvarlig kreditværdighedsvurdering og dermed effektivt medvirker til at forhindre for høj gældsætning.

Kreditværdighedsvurderinger er en vigtig del af processen, når institutterne skal yde lån til private, f.eks. i forbindelse med boligkøb.

Finanstilsynet indledte i sommeren 2021 en temainspektion af institutternes bevilling af lån til kunders køb af bolig i lyset af de stigende boligpriser i løbet af COVID-19-krisen. Inspektionen skal bl.a. give indblik i, om institutternes risikovillighed på boligmarkedet er steget. Dette er nærmere beskrevet i boks 3.

Boks 3: Temainspektion af øget risikovillighed på boligmarkedet ved bevilling af lån til køb af bolig

I sommeren 2021 indledte Finanstilsynet inspektioner af en række pengeinstitutters risikovillighed ved bevilling af boliglån til køb af ejer- og fritidsboliger. Inspektionerne blev igangsat for at belyse, om de stigende boligpriser i det meste af landet har ført til øget risikoappetit. Til det formål undersøger Finanstilsynet, om pengeinstitutternes bevillinger overholder punkterne i vækstvejledningen (for køb af boliger i vækstområder) og god skik for boligkredit, hvad angår reglerne om risikable lån og kunders egenfinansiering.

Det er endnu ikke alle de omfattede pengeinstitutter, der er undersøgt. De foreløbige observationer peger dog på, at kun en mindre del af bevillingerne ikke overholder mindstekravene i reglerne. Der er dog både store og små pengeinstitutter, der bevilger boliglån til køb af ejerboliger til kunder med en negativ eller spinkel formue. Disse kunder er dermed ikke robuste overfor fremtidige fald i boligpriserne.

Ud fra de foreløbige undersøgte banker tegner der sig et billede af, at en del ikke tager stilling til, om kundernes egenfinansiering ved køb af bolig er passende. Disse banker stiller kun krav om en egenfinansiering på 5 pct. af købesummen. Belåningen af boligen bliver derfor meget høj, da disse pengeinstitutter også finansierer de omkostninger, der er forbundet med købet.

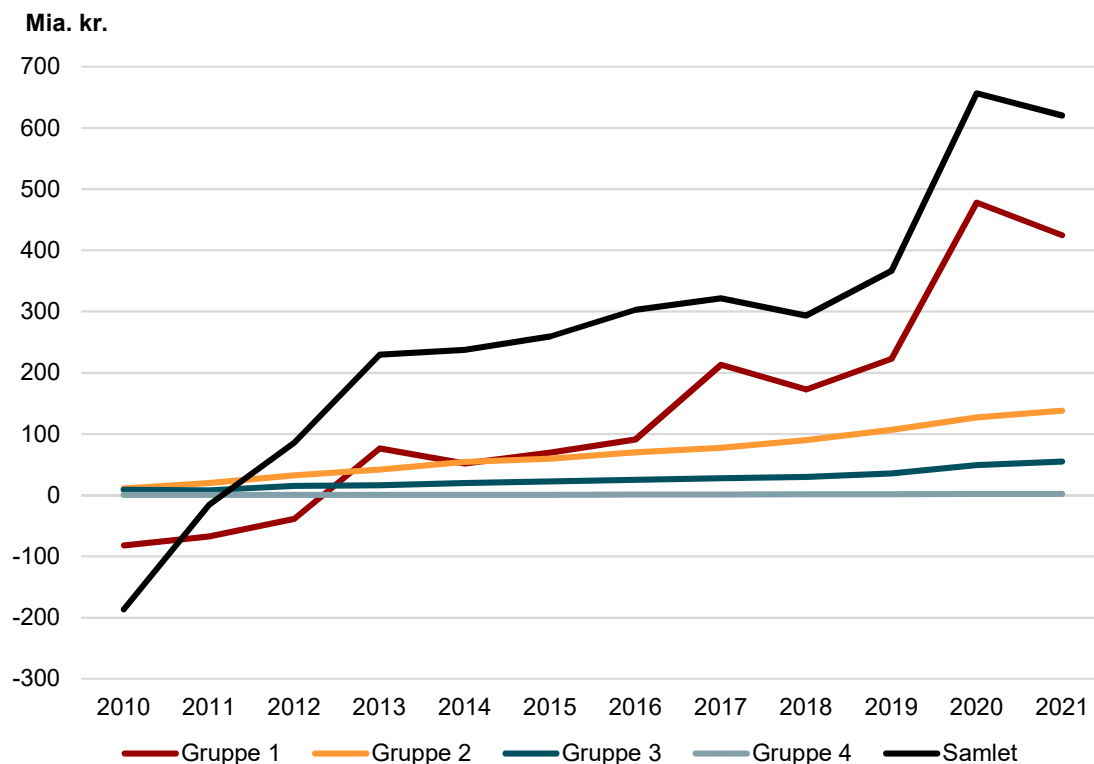
De senere års stigende boligpriser har gjort det vigtigt og relevant, at pengeinstitutternes kreditvurdering omfatter en analyse af konsekvenserne af fald i boligpriser. Finanstilsynet vurderer, at en del af de kunder, der har købt bolig de seneste år, vil blive teknisk insolvente ved blot mindre fald i boligprisen.

De foreløbige observationer viser også, at der er behov for forbedringer af datakvaliteten, fordi der er mange fejl og mangler i pengeinstitutternes beslutningsgrundlag. Fejlene kan have betydning for kreditbeslutningen.

4. Indlånsoverskud, likviditet og funding

Pengeinstitutternes indlånsoverskud eksklusive repo'er faldt i 2021 med 5,5 pct. til 620 mia. kr. Dette fulgte efter, at indlånsoverskuddet var steget til et historisk højt niveau i 2020. Før 2020 havde indlånsoverskuddet ligget relativt stabilt siden 2013, jf. figur 12. Faldet i indlånsoverskuddet i 2021 skyldes, at udlånet voksede med 48 mia. kr., eller 3,7 pct., mens indlånet kun voksede med 12 mia. kr., svarende til 0,6 pct.

Figur 12: Indlånsoverskuddet faldt i kølvandet på COVID-19-krisen

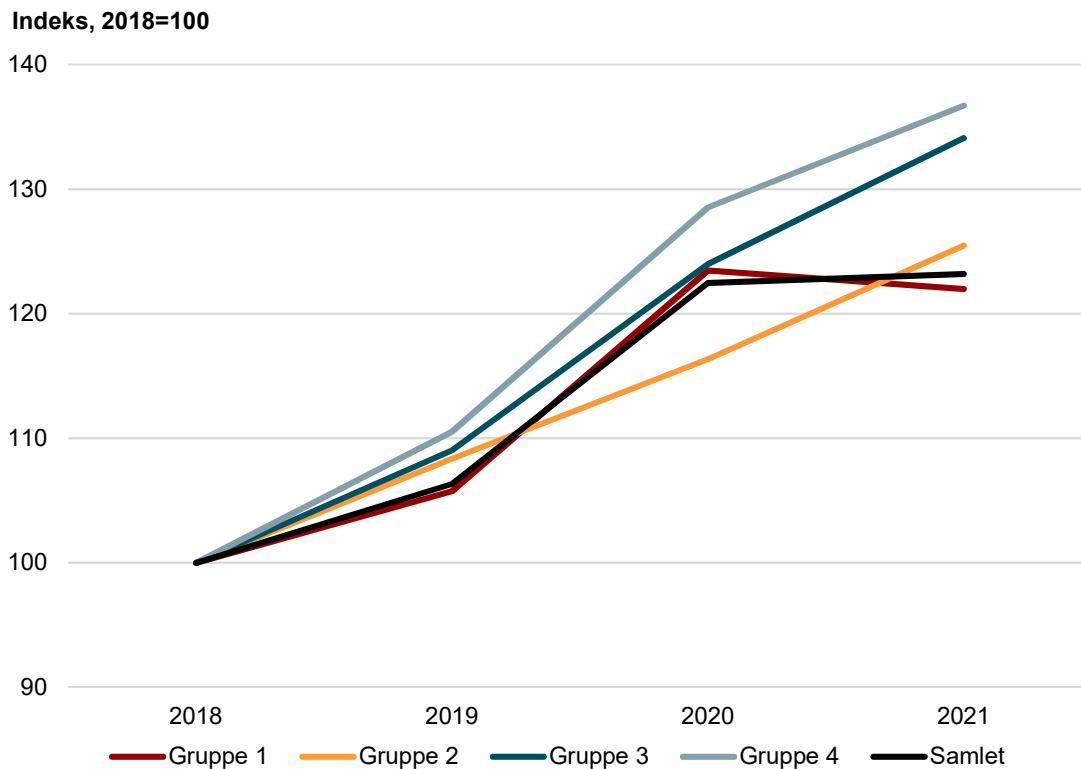

Note: Indlånsoverskuddet er beregnet som indlån minus udlån. Ind- og udlån er ekskl. repo'er. Der er indlånsoverskud, når kurven er over 0.

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Gruppe 1-institutternes samlede indlån faldt med 19 mia. kr., svarende til et fald på 1 pct. fra 2020 til 2021, mens indlånet voksede mellem 6 og 8 pct. for de andre grupper, jf. figur 13. For gruppe 2 steg indlånet med 22 mia. kr., for gruppe 3 med 9 mia. kr. og for gruppe 4 med 240 mio. kr.

Figur 13: Indlånet voksede fortsat i gruppe 2-4 institutterne

Note: Indlånet er ekskl. repo'er.

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Siden 2012 har indskudsbevisrenten i Danmark overvejende været negativ. Det var dog først i 2019, at mange pengeinstitutter indførte negative renter for privatkunder. I starten gjaldt negative renter kun privatkunder med store indeståender, f.eks. mere end 750.000 kr. Siden er grænserne for, hvornår kunderne skal betale negative renter, blevet sænket flere gange. I dag skal private kunder betale en negativ rente, typisk omkring minus 0,70 pct. af indestående større end 100.000 kr., og flere institutter tager negativ rente af hele beløbet, hvis kunden ikke har andre kundeforhold med instituttet.

Ifølge tal fra Finans Danmark betalte 31 pct. af alle voksne danskere i 2021 negative renter⁴. Af de berørte bankkunder betalte lige over halvdelen under 600 kr. i renter i løbet af 2021, mens 6 pct. af alle voksne danskere betalte over 2.400 kr. i renter.

I samme periode steg husholdningernes investeringer i aktier og andre risikofyldte værdipapirer, hvilket typisk påvirker institutternes indlånskonti negativt. De danske husholdninger har købt investeringsbeviser for ca. 89 mia. kr. og aktier for 26 mia. kr. de sidste to år. Det betyder, at aktier og investeringsbeviser i dag udgør 41 pct. af husholdningernes samlede finansielle aktiver, hvilket er 6,7 procentpoint højere end for to år siden⁵.

⁴ <https://finansdanmark.dk/nyheder/2022/de-fleste-af-os-betaler-ikke-negative-renter/>

⁵ Danmarks Nationalbank: Danskerne investerer selv en større del af formuen, 23. december 2021

I sommeren 2021 trådte NSFR-direktivet (*Net Stable Funding Ratio*) i kraft, og det udstikker regler for forholdet mellem institutternes behov for stabil finansiering og deres tilgængelige stabile finansiering, jf. boks 4.

Boks 4: Det nye NSFR-krav

Net Stable Funding Ratio (NSFR) trådte i kraft som et EU-lovkrav den 28. juni 2021. Det er indført med seneste revision af kapitalkravsforordningen (Capital Requirements Regulation II – CRR II) på basis af Basel III-standarden herom.

Ved implementering af NSFR-kravet udgik funding ratio samtidig som pejlemærke i tilsynsdiamanten for pengeinstitutterne i Danmark (de grønlandske og færøske institutter er dog endnu ikke omfattet af NSFR og er derfor fortsat omfattet af funding ratio-pejlemærket). Pejlemærket havde samme sigte som NSFR i forhold til at sikre en tilpas langsigtet finansiering af institutternes udlån. Pengeinstitutterne indberetter kvartalsvis NSFR til Finanstilsynet.

Tilsynsdiamantens funding ratio og NSFR-kravet er grundlæggende forskellige i deres udformning. En afgørende forskel er, at funding ratio alene stiller krav til, hvordan udlånet finansieres, mens NSFR stiller krav til, hvordan hele balancen finansieres. Herudover vægtes de enkelte aktiver og passiver efter stabilitetsgrad i NSFR-kravet, mens det ikke er tilfældet i funding ratio.

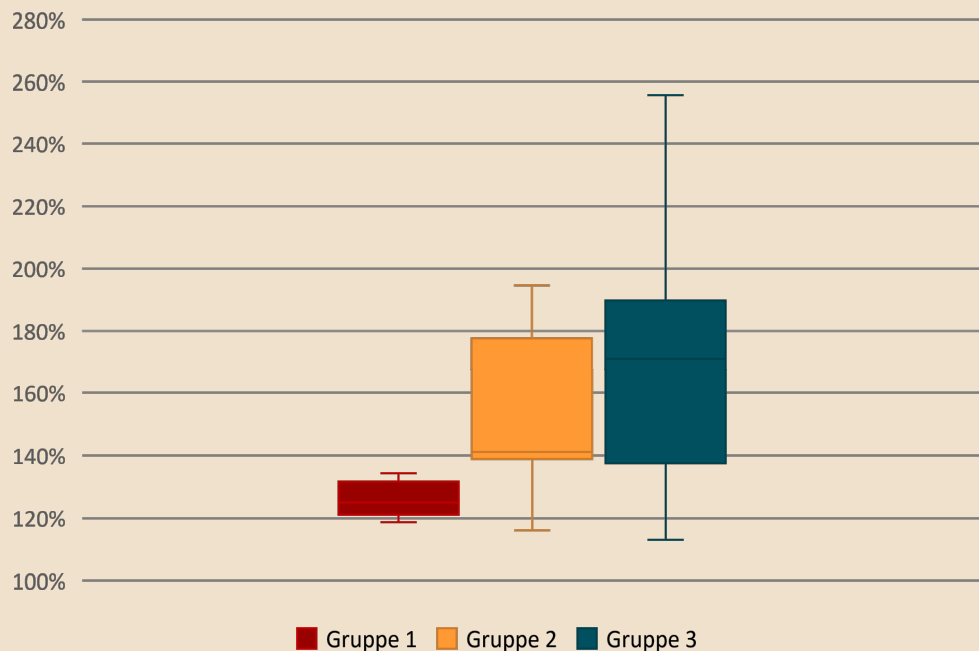
NSFR-kravet er en brøk bestående af tilgængelig stabil finansiering (tæller) og nødvendig stabil finansiering (nævner), som altid skal være større end 100 pct. Den tilgængelige stabile finansiering opgøres ud fra passivside i balancen, mens den nødvendige stabile finansiering opgøres ud fra aktivside.

Ultimo 2021 opfyldte alle danske pengeinstitutter NSFR-kravet og lå komfortabelt over 100 pct., jf. figur 14.

Indlån udgør en større andel af finansieringen i de mindre institutter end i de større institutter. Det medvirker til at forklare forskellen i NSFR-nøgletallet mellem grupperne, fordi indlån vægter relativt højt som stabil finansiering i NSFR. De mindre institutter lå generelt bedre end de større institutter baseret på opgørelse af funding ratio, fordi deres udlån, også inden NSFR blev implementeret, udgjorde en lavere andel af deres samlede indlån.

Finanstilsynet forventer, at institutterne i takt med øgede erfaringer med NSFR vil indbygge og videreudvikle brugen af NSFR til deres styringsmæssige formål.

Figur 14: Net stable funding ratio (NSFR) for institutterne i gruppe 1-3, ultimo 2021

Note: Fordeling af NSFR på tværs af danske pengeinstitutter (gruppe 1-3) opgjort på soloniveau. Minimum, 25-pct.-fraktil, median, 75-pct.-fraktil og maksimum. Data pr. ultimo 2021. To institutter i gruppe 3 er ikke medtaget i analysen, fordi de er outliere med høje NSFR.
Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Fra sommeren 2021, hvor NSFR trådte i kraft, til udgangen af året steg pengeinstitutternes samlede tilgængelige finansiering med 9 mia. kr. til i alt 2.169 mia. kr., svarende til 0,4 pct., hvilket skyldtes en forøgelse af den tilgængelig finansiering i gruppe 2- og 3-institutter.

Et af de mere sikre finansieringsmidler, set med NSFR-øjne, er stabile detailindlån⁶. Heraf kan 95 pct. af indlånet få lov at blive medregnet i beregningen af den tilgængelige finansiering. Disse stabile detailindlån udgør i størrelsesordenen 40 pct. af den samlede finansiering hos pengeinstitutterne.

Fra midten til udgangen af 2021 steg pengeinstitutternes samlede stabile detailindlån med 9 mia. kr. til 797 mia. kr. Indregnes også andre indlån ud over de stabile detailindlån, beløb den samlede stabile finansiering sig til 1.072 mia. kr. ved udgangen af året.

Den stabile finansiering fra detailindlån i pengeinstitutter i gruppe 2 og 3 faldt fra 247 mia. kr. til 244 mia. kr. Til sammenligning steg andre indlån med 7,5 mia. kr. til 81 mia. kr. Gruppe 1-institutterne havde med 11,6 mia. kr. den største absolutte vækst i stabile detailindlån til 550 mia. kr. Til gengæld faldt deres detailindlån med mindre binding (dvs. indlån, der lettere kan

⁶ Begrebet detail bruges om husholdninger og virksomheder, der er små nok til, at de reelt set ikke forventes at have en mere professionel tilgang eller forhandlingskraft over for pengeinstitutterne. I praksis udgør husholdninger langt størstedelen af detailindlån i pengeinstitutterne.

trækkes ud, og som derfor ikke kan defineres som stabile indlån) med 13,4 mia. kr. Det bidrog, sammen med andre typer af indlån, til faldet i gruppe 1-institutternes samlede indlån. Ved udgangen af 2021 udgjorde stabil finansiering fra detailindlån 43 pct. af gruppe 1-institutternes tilgængelige stabile finansiering.

Stigningen i husholdningernes private investeringer kan derfor også ses i lyset af, at detailindlån med mindre binding i gruppe 1-institutterne er faldet, hvor noget af denne finansiering kan være blevet brugt til at investere i værdipapirer for at undgå at betale negative renter. Nogle kunder må også tænkes at have rykket over til institutter i andre grupper, givet at de andre grupper har forøget deres samlede finansiering fra husholdningers indlån.

Ligesom NSFR-kravet pålægger pengeinstitutterne at gøre sig tilstrækkeligt uafhængige af kortvarig og risikabel finansiering, kræver LCR-standarden (liquidity coverage ratio), at institutterne har en tilstrækkeligt stor mængde likvide aktiver i tilfælde af likviditetsstress. Begge er bindende EU-lovkrav, og institutterne skal blandt andet sikre passende overdækninger til et potentielt likviditetsstress som led i deres risikostyring. Finanstilsynet så i 2021 nærmere på dette i en temaundersøgelse af institutternes interne likviditetsgrænser, jf. boks 5.

Boks 5: Temaundersøgelse af interne likviditetsgrænser i små og mellemstore pengeinstitutter

Finanstilsynet gennemførte i efteråret 2021 en undersøgelse af interne likviditetsgrænser i et repræsentativt udsnit af små og mellemstore pengeinstitutter.

Det er afgørende, at de enkelte institutter har forsvarlige interne likviditetsgrænser for at sikre en forsvarlig likviditet. Bestyrelsen sætter de overordnede grænser i hhv. likviditetspolitikken, beredskabsplanen og genopretningsplanen.

Undersøgelsen viser, at pengeinstitutterne skal være opmærksomme på, at der er konsistens i, hvilken grænseværdi der ligger først, og dermed om det er beredskabsinitiativer i likviditetspolitikken eller tiltag i forbindelse med en egentlig genopretning af likviditet, som er relevant ved brud på en af disse interne grænser.

De interne grænser i likviditetspolitikken bør altså være sat, så beredskabsinitiativer sættes i gang før egentlige genopretningstiltag i genopretningsplanen. Undersøgelsen viser desuden, at pengeinstitutterne skal være opmærksomme på at sætte passende interne grænser baseret på stresstest.

Det vil sige, at det, i en situation, hvor et pengeinstitut eksempelvis er nødt til at sælge ud af sine værdipapirer for at kunne betale lån eller indskud tilbage til sine kunder på grund af en økonomisk krise, er vigtigt, at pengeinstituttet har et robust likviditetsberedskab, hvis den økonomiske krise skulle vise sig at være mere langvarig.

Flere af de små og mellemstore pengeinstitutter i undersøgelsen har interne grænser, som sigter efter, at instituttet skal kunne overholde LCR-kravet i helt ned til tre måneder under stress. I modsætning hertil har de øvrige institutter i undersøgelsen en tidsperiode på seks måneder eller mere.

Hvis LCR bryder med denne interne grænse, og et institut vurderer, at det er nødvendigt, vil det pågældende institut skulle igangsætte beredskabsinitiativer for at reetablere likviditeten, så det igen lever op til denne grænse.

Det er i den forbindelse vigtigt, at instituttet kan iværksætte tilstrækkelige beredskabstiltag inden for disse tre måneder, så det sikrer, at LCR-kravet også vil kunne overholdes efterfølgende.

Et kreditinstitut bør altså generelt sikre, at der er en fornuftig sammenhæng mellem overdækning og overlevelseshorisont i et stress-scenarie set i lyset af instituttets mulige beredskabstiltag.

Er det ikke tilfældet, skal instituttet i tide enten sætte en højere intern grænse eller supplere beredskabsplanen med yderligere tiltag, der har tilstrækkelig effekt.

Undersøgelsen viser desuden, at pengeinstitutterne generelt skal være opmærksomme på at lave en dybere vurdering af realiserbarheden af de enkelte initiativer i beredskabsplanen.

Eksempelvis skal et institut, der har markedsfinansiering som beredskabsinitiativ, være opmærksomt på at have en vurdering af sin markedsadgang under stress og evne til at fremskaffe markedsfinansiering som en fast del af sin beredskabsplan.

Undersøgelsen viser endelig, at flere af de små og mellemstore institutter i undersøgelsen er kommet sent i gang med at integrere det nye NSFR-krav i deres interne risikostyring, selvom kravet har været kendt i en længere periode.

De mangler, der er observeret i de undersøgte institutter, risikerer også at være til stede i de andre små og mellemstore pengeinstitutter. Disse institutter kan med fordel overveje at tage stilling til, om samme svagheder gælder i deres egen risikostyring på området, og er blevet opfordret til at forholde sig eksplicit til dette i forbindelse med udarbejdelse af deres årlige risikovurdering på likviditetsområdet (ILAAP).

5. Bilag

Bilag 1: Pengeinstitutternes årsregnskaber 2017–2021

	2017	2018	2019	2020	2021	Ændring, 1 år	Ændring, 5 år
Resultatopgørelse	<i>mio. kr.</i>				<i>pct.</i>		
Renteindtægter	46.945	49.528	49.133	44.615	41.306	-7,41	-12,01
Renteudgifter	13.377	16.576	18.330	12.560	9.793	-22,03	-26,79
Nettorenteindtægter	33.568	32.952	30.803	32.055	31.513	-1,69	-6,12
Udbytte af aktier mv.	543	525	1.060	598	794	32,63	46,17
Gebyrer og provisionsindtægter	27.070	28.354	30.420	30.630	34.445	12,45	27,24
Afgivne gebyrer og provision	5.236	5.515	5.321	5.762	6.267	8,77	19,71
Nettorente- og gebyrindtægter	55.945	56.316	56.962	57.521	60.484	5,15	8,11
Udgifter til personale og administration	38.200	43.104	44.657	45.647	46.324	1,48	21,27
Andre driftsindtægter	2.206	3.994	2.570	2.315	4.136	78,69	87,47
Andre driftsudgifter	240	178	182	269	241	-10,40	0,42
Af- og nedskrivninger på immaterielle og materielle aktiver	3.059	3.231	5.842	4.846	4.381	-9,60	43,22
Basisindtjening	16.653	13.797	8.851	9.073	13.675	50,72	-17,88
Kursreguleringer	12.437	6.935	6.781	6.170	8.358	35,47	-32,80
Nedskrivninger på udlån og tilgodehavender mv.	- 1.009	609	2.376	9.486	1.350		33,71
Resultat af kapitalandele i tilknyttede og associerede virksomheder	10.988	9.830	11.775	9.258	10.714	15,73	-2,49
Resultat før skat	41.087	29.954	25.031	15.016	34.097	127,08	-17,01
Skat	6.033	4.181	1.483	1.575	4.606	192,50	-23,65
Periodens resultat	35.054	25.773	26.514	13.441	29.491	119,41	-15,87

	2017	2018	2019	2020	2021	Ændring, 1 år	Ændring, 5 år
Balanceposter	<i>mio. kr.</i>				<i>pct.</i>		
Kassebeholdning og anfordringstilgodehavender hos centralbanker	97.809	47.775	106.630	346.894	384.399	10,81	293,01
Tilgodehavende hos kreditinstitutter og centralbanker	405.580	309.305	205.725	212.206	157.666	-25,70	-61,13
Udlån	1.543.397	1.664.321	1.792.228	1.647.927	1.711.097	3,83	10,87
<i>Udlån ex. Repo</i>	<i>1.291.786</i>	<i>1.320.320</i>	<i>1.349.393</i>	<i>1.319.658</i>	<i>1.367.876</i>	<i>3,65</i>	<i>5,89</i>
Obligationer	690.538	661.093	706.531	840.405	744.412	-11,42	7,80
Aktier mv.	39.942	25.468	31.011	34.827	32.749	-5,97	-18,01
Kapitalandele i associerede virksomheder	1.941	1.952	3.518	3.573	2.808	-21,41	44,69
Kapitalandele i tilknyttede virksomheder	114.555	118.856	123.861	127.122	134.175	5,55	17,13
Aktiver tilknyttet puljeordninger	120.027	118.582	135.007	144.019	163.036	13,20	35,83
Immaterielle aktiver	10.355	11.561	12.110	12.853	14.263	10,97	37,74
Grunde og bygninger	6.814	6.745	12.573	12.238	11.356	-7,21	66,65
Øvrige materielle aktiver	4.574	4.732	5.661	5.406	5.968	10,41	30,48
Skatteaktiver	2.959	4.194	5.315	7.570	7.260	-4,09	145,40
Aktiver i midlertidig besiddelse	350	333	1.883	582	2.582	343,61	637,52
Andre aktiver	341.694	326.030	386.404	483.435	358.720	-25,80	4,98
Periodeafgrænsningsposter	2.461	2.687	2.731	3.235	2.564	-20,72	4,20
Aktiver i alt	3.382.995	3.303.633	3.531.188	3.882.291	3.733.057	-3,84	10,35
Gæld til Pengeinstitutter og centralbanker	349.339	362.970	342.168	361.852	299.822	-17,14	-14,17
Indlån	1.756.102	1.784.500	1.899.053	2.123.100	2.123.502	0,02	20,92
<i>Indlån ex. Repo</i>	<i>1.613.378</i>	<i>1.613.820</i>	<i>1.715.888</i>	<i>1.976.227</i>	<i>1.988.064</i>	<i>0,60</i>	<i>23,22</i>
Udstedte obligationer	408.480	306.996	332.109	360.873	371.943	3,07	-8,94
Øvrige forpligtelser	14.965	8.938	8.222	11.826	16.402	38,70	9,60
Periodeafgrænsningsposter	1.161	1.007	936	848	935	10,23	-19,51
Gæld i alt	3.035.867	2.959.077	3.161.450	3.506.882	3.324.019	-5,21	9,49
Hensatte forpligtelser	9.646	11.823	6.561	7.699	7.177	-6,77	-25,59
Efterstillede kapitalindskud	39.926	33.918	45.340	46.278	53.530	15,67	34,07
Egenkapital	297.556	298.816	317.837	321.432	348.331	8,37	17,06
Passiver i alt	3.382.995	3.303.633	3.531.188	3.882.291	3.733.057	-3,84	10,35

Bilag 2: Pengeinstitutternes nøgletal 2017–2021

	2017	2018	2019	2020	2021
	<i>pct.</i>				
Kapitalprocent	23,83	23,31	24,64	25,28	25,48
Kernekapitalprocent	21,35	21,50	22,02	22,54	22,88
Egentlig kernekapitalprocent	19,29	19,02	19,53	20,62	20,89
Egenkapitalens forrentning før skat	13,81	10,02	7,88	4,67	9,79
Egenkapitalens forrentning efter skat	11,78	8,63	8,34	4,18	8,47
Indtjening pr. omkostningskrone (kr.)	2,02	1,63	1,45	1,25	1,68
Akkumuleret nedskrivningsprocent	2,41	2,32	1,91	2,16	1,89
Periodens nedskrivningsprocent	-0,03	0,05	0,10	0,44	-0,06
Udlån i forhold til egenkapital (forhold)	4,34	4,42	4,25	4,11	3,93
Samlede risikoeksponeringer (mia. kr.)	1.270	1.286	1.328	1.342	1.434
<i>Her af for kreditrisiko</i>	1.038	1.049	1.089	1.105	1.200
<i>markedsrisiko</i>	97	91	99	100	90
<i>operationel risiko</i>	127	133	128	127	126

Bilag 3: Gruppeopdeling, 2021

Gruppe 1 - Arb. Kapital over 75 mia. kr.

3000 Danske Bank A/S	8117 Nykredit Bank A/S
7858 Jyske Bank A/S	9380 Spar Nord Bank A/S
8079 Sydbank A/S	

Gruppe 2 - Arb. Kapital over 12 mia. kr.

5301 Aktieselskabet Arbejdernes Landsbank	9335 Sparekassen Kronjylland
7670 Ringkøbing Landbobank Aktieselskab	522 Sparekassen Sjælland-Fyn A/S
9070 Sparekassen Danmark af 1871	400 Lån & Spar Bank A/S
1149 Saxo Bank	755 Middelfart Sparekasse
7730 Vestjysk Bank A/S	5999 Danske Andelskassers Bank A/S

Gruppe 3 - Arb. Kapital over 750 mio. kr.

9090 Sparekassen Thy	9388 Sparekassen Djursland
7320 Djurslands Bank A/S	1671 Basisbank A/S
9137 Ekspres Bank A/S	9797 Broager Sparekasse
7780 Skjern Bank A/S	6620 Coop Bank A/S
844 Fynske Bank A/S	9682 Sparekassen for Ndr. Nebel og Omegn
9740 Frøs Sparekasse	7570 PenSam Bank A/S
6771 Lægernes Bank A/S	537 Dragsholm Sparekasse
6471 Grønlandsbanken, Aktieselskab	9827 Sparekassen Bredebro
28002 Lunar Bank A/S	13080 Frørup Andelskasse
7930 Kreditbanken A/S	847 Rise Sparekasse
6860 Nordfyns Bank, Aktieselskab	7500 HVIDBJERG BANK A/S
6520 Lollands Bank A/S	9312 Sparekassen Balling
13460 Merkur Andelskasse	9354 Rønde Sparekasse
6880 Totalbanken A/S	28003 Facit Bank A/S
6140 Møns Bank A/S	9133 Frøslev-Møllerup Sparekasse

Gruppe 4 - Arb. Kapital under 750 mio. kr.

9124 Sønderhå-Hørsted Sparekasse	9135 Klim Sparekasse
13290 Andelskassen Fælleskassen	5125 Leasing Fyn Bank A/S
1693 PFA Bank A/S	28001 Maj Bank A/S
9684 Fanø Sparekasse	28005 kompasbank a/s
13070 FASTER Andelskasse	9629 Stadil Sparekasse
9634 Borbjerg Sparekasse	